

بنام خداوند قلم

1

حقوق رسانه ها

ترتیب و ارائه کننده:

فیصل کریمی استاد ژورنالیزم دانشگاه کهکشان شرق

دوشنبه 22 ثور 1393

پیشینه حقوق ارتباطات

2

حقوق ارتباطات از قدیمی ترین رشته های حقوقی است .

نخستین بار در قرن شانزدهم به منظور حقوق طبیعی افراد برای آزادی رفت و آمد و حمل و نقل و کشتیرانی و ارتباطات دریایی به کاربرده شد . به مرور زمان به ارتباطات رودخانه ای ، ارتباطات زمینی جاده ای و دریایی ، پستی ، هوایی و فضایی اطلاق شد .

از نیمه دوم قرن بیستم ، عنوان حقوق ارتباطات به زمینه های مربوط به حقوق مطبوعات ، سینما ، رادیو ، تلویزیون و ... اطلاق شد :

پیشینه حقوق ارتباطات

3

- 1- در دوره پس از جنگ جهانی اول ، حقوق مطبوعات مورد توجه بود .
- 2- بعد از جنگ جهانی دوم وبایدایش تلویزیون وگسترش وتوسعه راديو ، بحث حقوق رسانه ها و حقوق ارتباطات جمعی مورد توجه قرارگرفت .
- 3- توجه سازمان آموزشی ، علمی وفرهنگی ملل متحد (یونسکو) به مباحث حقوق ارتباطات در دهه 1950 وانتشارکتابی تحت عنوان حقوق ارتباط جمعی ، موجب شد این بحث به سایرکشورها نیز کشیده شود.

پیشینه حقوق ارتباطات جمعی

4

حقوق ارتباط جمعی یا حقوق رسانه پیش از جنگ جهانی دوم پایه گذاری شد.

در آن زمان چهار رسانه مهم ارتباطی در امریکا و اروپا وجود داشت و این حقوق برای مدیریت و تنظیم بهتر امور رسانه پی تدوین شد.

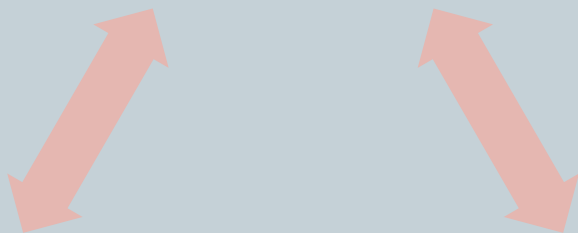
در نخستین سالها رسانه ها مجبور به تبعیت از مقررات شدند.

فرید ریک نیرو در جهان پدر حقوق رسانه ها یاد می شود.

حقوق ارتباطات

5

حقوق ارتباطات
جمعی

عمومی

خصوصی

حقوق خصوصی ارتباطات

6

حقوق خصوصی ارتباطات به حق آزادي بيان مربوط مي شود و اگر حتي از آن جنبه قانوني پيدا کند جزو حقوق عمومي محسوب مي شود که دولت ها و حکومت ها را مجبور به پذيرش مي کند.

حقوق عمومی ارتباطات

7

حقوق عمومی ارتباطات بر حق دسترسی آزاد به اطلاعات، مقررات تأسیس و اداره وسایل ارتباط جمعی، مقررات حاکم بر محتوای پیام، تعقیب قضایی، تخلفات، مقررات حرفه‌ای حق معنوی و قوانین موضوعی مجلس هر کشور را شامل می‌شود.

حقوق رسانه چیست؟

8

حقوق رسانه ها تعریفی از آزادی بیان ارائه می دهد، شرایط بهره مند شدن از این آزادی را مشخص می کند، جرایم را در صورت سوء استفاده از این آزادی مشخص می کند.

به عبارتی دیگر حقوق رسانه، مقررات حاکم بر تاسیس رسانه ها، مقررات حاکم بر محتوای رسانه ها، حقوق روزنامه نگار، حقوق مولف، جرایم رسانه یی را بررسی می نماید.

چرا حقوق رسانه؟

چرا رشته ی بنام حقوق ارتباط جمعی وجود دارد؟

حقوق رسانه

10

کار رسانه های همگانی فعالیت اجتماعی است، بنابراین رسانه ها نمی توانند از زیر سلطه قانون بگریزد.

الزامی بودن این قواعد برای تامین نظم در اجتماع است.

در نتیجه این مقررات نحوه انجام فعالیت های اجتماعی رسانه ها مشخص می شود.
یک نظام حقوق مناسب برای رسانه ها می تواند متضمن آزادی باشد.

حقوق ارتباط جمعی می تواند آزادی رسانه ها را تامین کند و رسانه ها را از زیر فشار قدرت ها مصئون نگهدارد.

اصطلاح حقوق رسانه...

11

اصطلاح «حقوق رسانه‌ها» ممکن است به دو معنا استعمال شود:

1- مجموعه مقررات و قوانینی که بر رسانه‌ها و افراد وابسته به آن حکومت می‌کند.

2- امتیازات و توانایی‌هایی که قانون برای رسانه‌ها یا افراد فعال در این عرصه به رسمیت شناخته است.

حقوق رسانه‌ها در معنای نخست فراگیرتر و اعم از معنای دوم است و افزون بر «حق»‌ها، دربرگیرنده «تکلیف»‌ها و «مسئولیت»‌ها نیز می‌باشد.

نظام های حقوقی تاسیس و نشر رسانه ها

12

رسانه ها به دلایل مختلفی موظف به رعایت و پیروی نکات خاص هستند و این مقررات بستگی به خصوصیات نظام حاکم بر آن جوامع دارد. این دسته بندی ها از نظام های رسانه یی در جهان ارائه شده است:

- 1- نظام استبدادی رسانه ها
- 2- نظام آزادی گرا
- 3- نظام کمونیستی رسانه ها
- 4- نظام مسوولیت اجتماعی رسانه ها

نظام استبدادی و یا پیشگیری

13

نظامی است که در آن به رسانه ها حق فعالیت آزادانه داد نمی شود.

در نظام های مستبد و دیکتاتور به طور قطع رسانه ها نمی توانند آزادی داشته باشند و تابع نظام پیشگیری و کسب اجازه قبلی هستند.

به این معنی که در این کشورها برای مقابله با فعالیت های رسانه یی افراد و نیروهای سیاسی مخالف و پیشگیری از انتقادهای و افشاگری ها، تنها اجازه فعالیت و امتیاز رسانه ها به افراد طرفدار حکومت داده می شود.

در این نظام، کشورهای مستبد از دادن آزادی به رسانه ها می ترسد.

نظام آزادی گرا (تنبیهی) رسانه ها

14

در کشورهای دارای نظام آزادی گرا برای تاسیس و انتشار رسانه ها، از نظام تعقیبی و تنبیهی استفاده می شود.

در این کشورهای هیچگونه محدودیتی (به جز در موارد استثنایی در قانون) برای تاسیسی و اداره رسانه ها وجود ندارد و افراد و شرکت ها می توانند با آزادی کامل و تنها با تسلیم اعلام نامه یا تقاضای ثبت رسانه مورد نظر خود را تاسیس می کند.

در این نظام قوانین در عین آزاد گذاشتن رسانه ها یک سلسله مصالح را برای محدود کردن رسانه ها وضع می کنند .

نظام آزادی گرا (تنبیهی) رسانه ها

15

در این نظام اگر رسانه از اصول قانونی تخطی کند از طریق محاکم عادی و یا ویژه مورد تعقیب قرار می گیرد و متخلفان تنبیه و مجازات می شوند.

انتشار آزادانه رسانه ها، بدون ضرورت کسب اجازه قبلی، سانسور نکردن رسانه ها، عدم توقیف و تعطیل خود سرانه آنها و پیش بینی معیارهای قانونی مسوولیت های آنها از ارکان اصلی آزادی رسانه ها است.

نظام کمونیستی رسانه ها

16

این نظام در کشورهایی است که نظام حاکم بر آن جوامع نظام کمونیستی است. قبل از فروپاشی بلوک شرق نمونه های فراوان آن وجود داشت ولی در حال حاضر فقط تعداد اندکی از کشورها مانند چین و کیوبا این نظام را دارند.

سانسور پیش از وقت از خصوصیات عمده این نظام است.

نظام کمونیستی رسانه ها

17

در نظام کمونیستی، رسانه ها نیز مانند سایر نهادهای اجتماعی، فقط برای تأمین اهداف دولت فعالیت می کنند. در تفکر کمونیستی، رسانه ها آینده ی تمام نمای وقایع نیستند، بلکه به طور کلی، حرفه ارتباطی باید در ارتقای طبقه کارگر مشارکت داشته باشد.

وظیفه دیگر رسانه ها در این نظام، افشاگری سیاسی در هر زمینه یی است. در نظریه کمونیستی، پروپاگاندیست و مبلغ باید از دیدگاه مارکسیسم، لنینیسم و استالینیسم به وقایع نگاه کند، به عمق رویدادها بنگرد و معنای وقایع را برای توده ها بازگو و آنها را تفسیر کند.

ویژگی‌های مهم نظام رسانه‌یی کمونیستی

18

- 1- رسانه ها باید از جنبش های پیشروی جهانی (مارکسیست) حمایت کنند.
- 2- حکومت حق دارد در محتوای رسانه‌ها، قبل از پخش، دخالت کند.
- 3- رسانه ها باید دولت حاکم را به هر وسیله ممکن، تقویت کنند.
- 4- یکی از کارکردهای عمده رسانه‌ها، افشاگری علیه کسانی است که قصد ضربه زدن به حکومت را دارند.
- 5- تمامی رسانه‌ها را باید فقط حکومت اداره کند.
- 6- رسانه‌ها باید ابزاری برای اتحاد و یکپارچگی مردم باشند.
- 7- رسانه‌ها موظف به هنجارسازی، آموزش، اطلاع رسانی و بسیج عمومی هستند.
- 8- نظام حاکم بر جامعه، حق دارد به نفع اهداف مورد نظر خود، رسانه‌ها را سانسور و در کار آنها مداخله کند.

نظام مسوولیت اجتماعی رسانه ها

19

در این نظام نقش و کارکرد اجتماعی رسانه ها مورد توجه ویژه قرار گرفته است. در حقیقت رسانه ها در کنار برخورداری از آزادی، مسوولیت اجتماعی مهم نیز به عهده دارند.

در بسا موارد مسوولیت اجتماعی نسبت به آزادی ارجحیت دارد.

ویژگی‌های نظام رسانه‌یی مسئولیت اجتماعی

20

- 1- هر کس که حرفی برای گفتن دارد، می‌تواند رسانه‌یی ایجاد کند.
- 2- همه‌ی اقلیت‌های نژادی، مذهبی، قومی و سیاسی، باید از هرگونه تعرض رسانه‌ها در امان باشند.
- 3- هدف از انتشار و پخش رسانه‌یی، باید اطلاع‌رسانی، آموزش و کمک به پیشرفت و توسعه اجتماعی باشد.
- 4- عقاید مردم، رفتار مخاطبان و اصول حرفه‌یی، ابزارهای کنترل رسانه‌ها هستند.
- 5- مالکیت رسانه‌ها باید خصوصی باشد، اما دولت می‌تواند با دادن خدمات، از رسانه‌ها حمایت کند.

ویژگی‌های نظام رسانه‌یی مسئولیت اجتماعی

21

- 6- اصولاً چهارچوب قوانین رسانه‌یی، باید حافظ کثرت‌گرایی باشد و هر کس را قادر به کسب اطلاعات از منابع گوناگون و انتخاب آزادانه از میان آنها کند.
- 7- رسانه‌ها باید جایگاهی برای طرح نظریات گوناگون باشند، آنها نباید نسبت به پیامدهای کار خوب، بی‌تفاوت باشند.
- 8- مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها، مهم‌تر از آزادی آن است.
- 9- مدیریت رسانه‌ها، بایدانتخابی و از میان افراد حرفه‌ای و با تجربه باشد.
- 10- تشکیلات صنفی رسانه‌ها، باید بر اعمال مسئولیت اجتماعی رسانه‌ها، نظارت داشته باشد.
- 11- انتشار و پخش مطالب و اطلاعاتی که از نظر اجتماعی، زیانبار تلقی می‌شوند و همچنین تخطی از حقوق خصوصی باید ممنوع باشد .

شیوه های حقوقی تاسیس مطبوعات

22

تاریخ رسانه ها حاکی از آن است که تاکنون چهار شیوه حقوقی برای تاسیس رسانه ها تجربه شده است:

1- شیوه اعلام نامه

2- شیوه ثبت نام

3- شیوه مختلط

4- شیوه اجازه قبلی

1- شیوه اعلام نامه

23

در کشورهایی که نظام حقوقی رسانه ها به شکل تنبیهی است، رسانه ها یک اعلام نامه حاوی ویژگی های رسانه، مشخصات صاحب امتیاز و مدیر مسوول، مقدار سرمایه، مناطق تحت پوشش و اساسنامه را به دولت می دهند. این شیوه برای نخست در سال 1881 در قانون مطبوعات فرانسه تذکر یافته بود و بعدا در کشورهای دیگر نیز معمول شد.

هر گاه ادعا های درج شده در اعلام نامه واقعیت نداشته باشد جزای نقدی و در مواردی زندان به دنبال خواهد داشت.

شیوه ثبت نام

24

برای بار نخست در سال 1881 ثبت روزنامه ها در دفترهای ویژه مطبوعات در انگلستان به کار گرفته شد و بعداً طی مدتی در سایر کشورها خصوصاً کشورهای که در سابق مستعمره انگلیس بودند ترویج یافت.

درین کشورها که شخصیت های حقیقی و حکمی می خواهند نشریه یی را ایجاد نمایند باید در وزارت اطلاعات و شورای عالی مطبوعات ثبت نام نمایند.

شیوه مختلط

25

کشورهایی هم از دو شیوه اعلام نامه و ثبت نام به صورت مختلط استفاده می کنند و هر دو را ضروری می دانند.

هر فرد و نهادهی که می خواهد یک رسانه را اساس گذاری نماید باید اعلام نامه را تسلیم کرده و بعد به ثبت رسانه نیز به پردازد.

نخست شرایط تشکیل رسانه بررسی می شود و بعد از دادگاه و یا فرد مسوول دستور ثبت را می دهد.

شیوه اجازه قبلی

26

این شیوه به نظام های مستبد و پیشگیری بر می گردد.
کشورهایی مانند: مصر، سوریه، لبنان، عربستان، یمن، امارات این شیوه قانونی دارند.

در این شیوه بعد از آنکه اعلام نامه مطابق به شرایط قانونی همان کشور ارائه گردید وزارت اطلاعات یا شورای عالی رسانه ها در مدتی که غالبا از 40 روز تجاوز نمی کند در مورد انتشار و یا عدم انتشار آن تصمیم می گیرند. پس از صدور حکم و اجازه نشر، نشریه باید در ظرف کمتر از 3 ماه انتشار یابد.

از توجه تان تشکر

27

